

AZ ORSZÁGGYŰLÉSI MŰZEUM

A legfiatalabb budapesti múzeum abban a dunaparti palotában kapott hajlékot, amely a köépítésnek, a történelmi formanyelvekre támaszkodó, azokat változtató XIX. század eklektikus építészeti irányának egyik reprezentáló alkotása a fővárosban. A parlament ez az épület, amely árkádjaival, ablakainak rengetegével, karsú tornyaival évtizedek óta némán köszönti az alatta szüntelenül hömpölygő hullámokat s messzire látszó kupolájával, roppant tömegének nyugalmával úgy rajzolódik bele az ég horizontjába, mintha a magyar létnek fürgetegei ellenére is elpusztíthatatlan erejét akarná szimbolizálni.

Sok mindenről beszél e nevezetes dunaparti ház négy homlokzata, folyosóinak labirintusa, fénylő kupolacsarnoka s a törvényhozói tanácskozások színteréül szolgáló képviselőházi és felsőházi ülésterme. Alaprajzában, méreteiben, külső és belső alakításának díszességében kiáltó ellentétként illusztrálódik például az az ország, amely e falakat emeltette és az az ország, amely ma a rendelt célokra használja. Mily különbsége a magyar valóságot jelentő életformáknak, lehetőségeknek és határpóznáknak! Gazdagabb eszközökkel építészeti alkotás magyar földön bajosan jött létre és hasonló eszközökre a jelen még csak nem is gondolhat, mint amint az a parlamentnél álltak rendelkezésre. *Steindl Imre* a kapott feladatban olyasmíhez jutott, ami egész emberöltő alatt ritkán szokott építő-ambíciók számára kínálkozni. Mialatt a tervezőasztalon vonalait húzta és számításait végezte, nem kellett órákon át bajlódnia azzal a problémával, amely az építőelgondolásokat a realitás irányából kényszerű bélyékek közé szorítja, az álmokat lebúzza a magasból a pénzügyi szempont prózai földszintjére. A mai „Zweckbau“ anyagbeli puritanizmusa, az „új tárgyiasság“ gyakori szegényszaga igazán mérhetetlen távolságban áll attól az időtől, amely e dunaparti palota első köveit és utolsó szögeit helyezte el. A nemzet két kézzel adott meg mindent, amire szükség volt, hogy a parlament úgy készüljön el, ahogyan elkészült: a jó és drága, a nemes építőanyagok köntösfében, élénk közreműködésével a festés művészetének, a díszítő szobrászatnak és a művészi iparnak.

A sokrétű eszközök, a pazar építőanyagok mögött azonban kielégítő magyarázatként egyeb hűződik meg, mint az az egyszerű és kellemes tény, hogy ahol van pénz, ott van miből építeni. A régi magyar jószág, Budapest és az ország fejlődésének lendülete, az egységes államterület gazdagsága, valamint fajtánk keleti pompakedvelése csak egyfelől motiválja azt a bőkezűséget, amiről a parlament külső és belső arculata tanuskodik. Ami ezekenél a körülményeknél több és fölülük emelkedő: az a dunaparti ház gondolati jelentősége, a parlamentáris gondolat. Amikor az új országház építése időszerevé lett, az ügy érdekében megmozdult anyagi áldozatkészség innen nyerte ösztönzését: magából az eszméből, az alkotmányosságnak ősi és soha meg nem szűnt kultuszából. Abból a magyar közgondolkodásból, amely a nyugaton született hűbériséget, az oligarchizmust tápláló szolgai hódolat rendszerét lékileg sohasem tette magáévá, az uralkodói hatalom gyakorlását csak a vele egyenrangú tényezőn, a nemzeti képviselőn, az országgyűlésen keresztül ismerte el jogosnak és törvényesnek. Abban a gesztusban tehát, amely a parlament építészeti pompáját megadta, az állam tehetőségén, a világháború füstkárpitjával lezáródó korszak anyagi eszközein túl az nyert kifejezést: az ezereves piedesztálon, Európában az angol mellett legrégibb ily piedesztálon nyugvó alkotmány jelentősége és tisztelete.

Az új múzeum erre az alkotmányos életre, a nemzeti szuverenitást képviselő országgyűlésekre tartozó emlékeket gyűjtötte össze. Különböző időkből való bizonyosságait az alkotmányfejlődésnek, annak a folyamatnak, amely emelkedésével és apályával, elszánt küzdelmeivel, nagy és sokszor tragikus alakjaival voltaképp maga a magyar történelem.

Az országház számos kapuja közül az északi oldalon lévő XVII. számú kapun át visz az út a múzeumba, amely az ülésekre érkező felsőházi tagoknak is jól ismert bejárata. Földszinti és emeleti helyiségeket foglal el a múzeum s az első benyomás, ami a politikai történelemnek ebben a tárházában ér, az anyag bősége. Egyenest meglepő, hogy annak a témakörnek, amelyet a múzeum fel-

őlel, ennyi darabja volt szétszórva, de a kegyelet által hosszú idő alatt megőrizve, magánosok birtokában. Mert az anyag nagyrésze innen került elő, *magántulajdonból és ajándékozás útján. Előkelőségek és egészen egyszerű emberek történelmileg nagyértékű, sokszor családi kincs számba menő tárgyakat ajánlottak fel, még a tengerentúlról is gyarapodott a gyűjtemény.*

Tizenhét kisebb-nagyobb termet tölt be a múzeum. Úveg alatt és a falakon: okiratok, híres régi és újabb országgyűlések határozatai, törvénycikkek, királyi kézírások, államférfiak levelei, képek, szobrok, litografiák, rajzok, érmek, bútorok, nyomtatványok és egyébek. Az anyag természetesen a történelmi sorrend szerint alakul az egymásra következő szobákban s ott kezd hirtelen megnőni, amikor a mult század első feléhez, a reformkorszakhoz jut el: etől visszafelé számítva, csak három kisebb teremre való jutott a korábbi emlékekből.

Mindazt, ami a régmúlt idők lehelletét árasztó, nevezetes eseményeket és politikai nagyságokat idéző gyűjteménynek tartalma, érdekessége s tanulsága: itt nem részletezhetjük. A gyűjtemény természetét tekintve, ez a művészetnek szánt lapokon nem is lehet feladat. Néhány fővonással azért mégis idevázoljunk az anyag alakulásának vonalát, amelynek első, 1526-ig terjedő termében a főérdekesség Verbóczy Istvánnak századokra kiható műve, a Tripartitum. A második terem: a három részre szakadt Magyarország idején (1526—1723) az alkotmányosságért folyó hatalmas erejű, de végzetes kimenetelű harcok korának emlékei, közöttük egykorú metszetekkel, I. Rákóczi György és Apafi Mihály naplójával, az 1709-i labanc országgyűlés végzésével II. Rákóczi Ferenc és Bercsényi proskribálásáról. Az utána következő terem: a XVIII. század törvényhozási emlékei, a Pragmatica sanctio s Napoleon proklamációjával a magyarokhoz, már belépünk a XIX. századba. Nagyon gazdag a Kossuth-terem. A szomszédos terem a reformkorszak és a szabadságharc napjainak emlékeit sorakoztatja s egy másik helyiség a politikai karikatúrát. Az emeleti termekben a kiegyezéssel kezdődő korszak anyaga Deák Ferenc, Tisza Kálmán alakjai, a millennium dátuma, Tisza István körül tagolódik s a nemzetgyűlésen át a legújabb időkig jut a gyűjtemény, ahol a falról oly államférfiúi egyeniségek arcvonásai tekintenek le, mint Bethlen István és a tegnap még köztünk járt csodálatos aggastyán, Apponyi Albert.

Történeti irányú gyűjteményekben nem szokott hiányozni a művészet sem. Még hadtörténeti múzeumokban is találkozni lehet vele, remekbe munkált szablyán, pajszon

vagy nyeregdiszén. Az országgyűlési múzeumnak szintén vannak ily vonatkozásai, a lépten-nyomon előbukkanó metszetekkel, könyvmatokkal, rajzokkal, festményekkel és szobrokkal. Anélkül persze, hogy ezek az ábrázolások minden esetben történeti témájuk lennének. Legtöbb esetben nem azok: egyszerűen képmások, festett és mintázott emberi jellemzések s csak annyiban és utólag lettek „történetiek” azzal, hogy akít megörökítettek, az a közélet, az országgyűlési mozgalmak kisebb-nagyobb embere, a politikai aréna hőse volt.

A képek és szobrok múzeumi gyűjtése, magától értetődően az utóbbi szempont, a történelmi érdekesség és nem elsősorban a művészi jelentőség alapján folyt. Az viszont a gyűjtemény szerencsés értéktöbblete, hogy anyagában a művészet oldaláról vizsgálva is vannak jó, számottevő, sőt kiváló minőségű darabok. Azok között, amelyeket sétánkban ily címen jegyeztünk fel, mindenekelőtt egy mellszobor említendő, művészeti multunk egyik legizgatóbb alakjának, teljes kibontakozásában a korai halállal is gátolt Izsó Miklós szobrász-szenienek alkotása. A szobor Ghyzcy Kálmán, a Bittó-kormány pénzügyminiszterének, majd a képviselőház elnökének képmása.

Markáns, érdekes fejet mintázott még Izsó, a formákra kívülről ráíródó és a mögöttük feszülő életteljességgel. A szobor (bronzszí-nűre festett gipsz) 1870 körül készíthetett, tehát akkor, amikor e teremtő lázaktól nyugtalan és küzködő életű művész sorsa kezdett jobbrafordulni, de már csak pár esztendő volt hátra belőle. A korának szokványaitól mentes Ghyzcy-mellszobor képességeinek java oldaláról mutatta Izsó Miklóst, aki ily feladatai mellett tudvalevően a magyar néptípusok szobrászi kifejezésével is foglalkozott és nem rajta mult, hogy alig juthatott tovább a kísérletnél, a probléma fölvetésénél. Az Izsó-biográfiák a Ghyzcy-szobrot szintén említik ugyan, de az mégis az alig ismert művek közé tartozik. Az országgyűlési múzeumnak Zsitvay Tibor ajándékozta és ezt a helyet korántsem méltatlannak minősítjük, amikor azt mondjuk, hogy még méltóbb, illetve természetesebb hely lenne számára a Szépművészeti Múzeumban.

Bécsi nyomású litografián a reformkor nagy eszmetermelőjét, gróf Széchenyi Istvánt a fiával ladik viszi át a Dunán. Széchenyi áll a csónakban, háttérben a pesti part és két „modern” Széchenyi-alkotás: a Lánchíd és a folyón sikkó gözhajó. Sterio Károly műve ez a színeinek apart üdeségével, gondos és gyöngéd rajzával ható, kedves bieder-meyer-könyvomat.

Két szobor, Tisza Kálmán és Szilágyi Dezső portraitja képviseli Stróbl Alajos mintázó stílusát, fölünyes mesterségbeli tudását

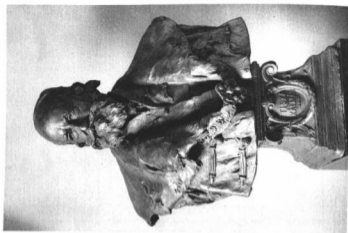
STERIO KÁROLY (1821—1862): GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN ES FIA. Kőnyomat

PARLAGHI VILMA (1864—1923): KOSSUTH LAJOS TORINÓI DOLGOZÓSZOBAJA

IZSO MIKLÓS (1831—1875); GHYCZY KALMÁN

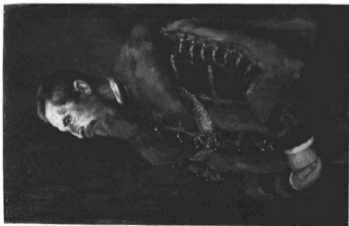
LIPTÓCJVÁRI STROBL ALAJÓS (1856—1926); TISZA KALMÁN

KISFALUDI STROBL ZSIGMOND; TISZA ISTVÁN

LIGETI MIKLÓS; IFJ. GRÓF ANDRÁSSY GYULA

BALLO EDE: GRÓF APPONYI ALBERT

RIPPL-RONAI JOZSEF (1861—1927): NAGYATADI SZABÓ ISTVAN

és ízlését. A Szilágyi Dezsőé csak a kökockára helyezett fejre szorítókozók, erre a kemény, boltozatos, lehajlást a Burggal szemben sem ismert fejre, amelynek masszív és erőteljes formái naturalista hűséggel, de elaprózások nélkül, a lényegre tördő szobrászi előadásban hangszülőzödnak. A másik mű Tisza Kálmán díszmagyaros mellszobra, Stróbl barokkos ízü korábbi stílusának terméke. *Kőrösfői Kriesch* Aladárnak abból az időből való kisebb vásznát kapta meg a múzeum, amikor a dekoratív művészetek megújulásának, a modern iparművészetnek ez a magyar kezdeményezője, az akadémiaak szellemében nagy történeti kompozíciókkal foglalkozott. A barna tónusokban tartott, vázlatnak szánt kép a vallásszabadságot kimondó tordai országgyűlési jelenetet ábrázolja, s nincs híjával bizonyos drámai feszültségnek.

Szilágyi Dezsőt a maga közvetlenségében, ajkán valami enyhén szarkasztikus mosollyal, a férfikora teljében lefestett Apponyit az emberi megjelenés előkelőségében teremtette vászonra *Balló Ede*. Vörös bársony díszmagyar van Apponyiv, kifejező voltában, tónuserejével, festői értékeivel azonban ezt a képet egy napon még csak említeni sem lehet azokkal a miniszteri fogadósobákban, vármegyeházákban oly gyakran található, kikikent-kifent tarka vásznakkal, amelyekről gálába öltözött közéleti nagyságok ünneppélyesen, de életpellené dermedve néznek le az utókorra.

A Kossuth-terem képei közül *Parlaghi* Vilma interieurjét enlítjük, amely a kilencvenes évek elején készült s a „turini remete” dolgozósobáját ábrázolja. Polgári bútorok szerény, de meghitt együttese ez az interieur, amely meleg színek összehangolásával, az ablakon át beáramló fénynek a tárgyakat finoman érintő játékával, szerencsés műve az egykor Amerikában letelepedett s ott New Yorkban tíz év előtt elhunyt festőnőnek. *Márk* Lajos közel másfélszáz tanulmányt juttatott a múzeumnak. A millenáris teremben függnek ezek a képek, s annak a hódoló meneknek tagjairól készültek, akik az ősi klenodiumot, Szent István koronáját 1896 június 8-án a várból az új országház kupolacsarnokába kísérték. Kevés ecsethúzással, találó karakterizálásokat nyújt *Márk* Lajos ezeken a dekoratív ízt is rejtő, frissen ható kis vásznakon.

Rippl-Rónai Józsefet, az arckép terén is gazdag szépségű új világot hozó művészt Nagyatádi Szabó István képmása képviseli a gyűjteményben. Pasztelkrétáinak nyelvén 1918-ban örökítette meg az újkori politikai élet országos híru alakját, a földművesnép parlamenti vezérét. *Ligeri* Miklós több művel szerepel, köztük az államférfinak és műfőnőnek is nagyszabású egyéniség, ifjabb

KISS GYORGY (1852—1916):
SZENTKIRALYI MORICZ

Andrássy Gyula gróf mellszobrával. *Ligeri* Miklós „impresszionista” stílusában *Andrássy* finom, kontempláló lényének megragadása a szobor, a művész legjobb munkáinak egyike. Az Apponyi-émléktergnyak csoportjában *Szűle* Péter kitünő kvalitásával tünik fel a patriárka Apponyi kis arcképe, s művészi darabjai még a múzeumnak *Beck* O. Fülöp márványba faragott *Petőfi-feje*, *Dudits* Andor régi kompozíciója („Vitam et sanguinem”), *Zádor* István és *Hende* Vince grafikai lapjai politikus-fejekről. Egy termet a negyvenes évektől kezdődően a rajzon gúnyolóddó és viccelő, a politikai karikatúristák — köztük *Jankó* János — foglalják el.

A múzeum létesítésének kezdeményezője, még képviselőházi elnöksége idején, *Seitovszky* Béla volt. Utódai, *Zsitvay* Tibor és a jelenlegi házelnök, *Almásy* László, az ügy lelkes felkarolásával járultak hozzá, hogy az országgyűlési múzeum az idén tavasszal megnyílhatott. Nagy érdemei vannak a gyűjtemény létrehozása körül *Hollós* Bálint elnöki tanácsosnak, aki munkatársával egyszerűs mind az anyagot beszédes csoportosító és ízlésesen elosztó rendezés munkáját végezte. Az országgyűlési múzeum, egy eddig megoldásra várt nézőpont érvényesítésével mindenesetre hézgapótdó és előkelő helyet foglal el a magyar közgyűjtemények sorában.

DUMOTOR ISTVAN